

Garodi: Buddadan Ibn Sina we Marksa

Category: Filosofiýa, Kitapcy

написано kitapcy | 26 январа, 2025

Garodi: Buddadan Ibn Sina we Marksa GARODI: BUDDADAN IBN SINA we MARKSA

Rože Garodiniň adyny birinji gezek Şamda 1984-nji ýylyň tomsunda eşitdim.

Her çarşenbe güni şol döwür çeper edebiýatyň we medeniýetiň muşdaklarynyň duşuşýan ýeri bolan «Gawana» kafeteriýasyna giderdim. Kafeteriýa «Port Said» prospektiniň günbatar tarapynda, öz adyny göterýän meýdanyň ortasynda ýerleşen «Ýusuf el-Azma» heýkelinden birnäçe metr uzaklykda ýerleşýärdi.

Kafeteriýadaky tanyşlarymdan biri täze çap edilen, ömrüni protestant bolup başlan, soň göreşiji, kommunist akyldar, katolik bolup dowam eden Garodiniň ahyrynda yslam dinini

saýlap almagynyň tutaryklaryny gürrüň berýän «Yslamyň berýän wadalary» kitabyňyň gürrüňini etdi. Kitap menden gyzyklanma döretdi. Okanymda öwrenişenlerimiň tersine, açyk, giň gözýetimli, Buddadan Gandä, Ibn Sina, Mansur Hallaja, hatda Karl Marksa çenli ähli pikirlere we adamlara kanagat getirip bilýän yslama çagyryş edilýändigini gördüm. Dogrusy, gözlerimi tutuş bir günläp meşhur aryf Muhiddin ibn Arabyňkydygy aýdylan beýtlere salgylanan sahypadan aýryp bilmedim:

«Kalbym indi ähli suratlary kabul eder boldy,

Jerenlere öleňlik, monahlara monastyr,

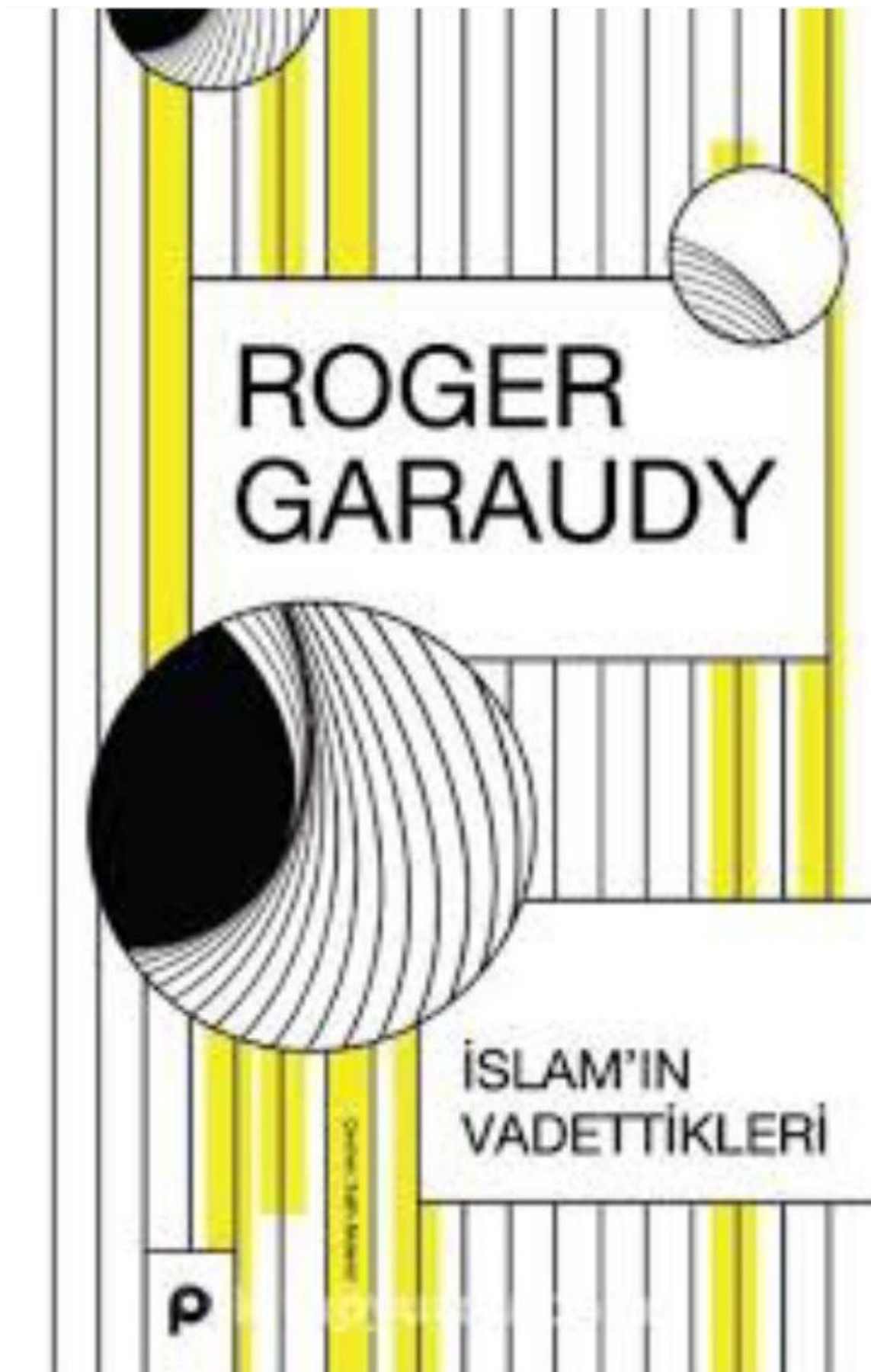
Butlara ybadathana, hajylara Käbe,

Töwratyň löwhalary, Gurhanyň sahypalary.

Yşk dininiň ýolundan gidýän indi men.

Haýsy tarapa ýönelese yşk kerweni,

Yşkdyr meniň dinim hem imanym».

Şol döwürde mezheplerden öňe geçen, jemgyýetçilik we taryhy galyplatdan garaşsyz yslamyň ylmy-praktiki mümkinçilikleri hakda bolýan gyzgyn jedelleriň ortasynda şeýle çemeleşme maňa

hasam gyzykly bolup göründi.

Şunuñ bilen baglanyşyklylykda gürrüñi gidýän iki çemeleşmeden birini ýa-da garşylyklaýyn pikirini öňe sürýän birnäçe kitap çap edildi. Meniň pikirimçe bularyň iň meşhury merhum Muhammet Said Ramazan el-Butiniň diňe segseninji ýyllarda on gezek çap edilen «Mezhepsizlik yslam şerigatyna howp salýan iň howply bigdatdyr» atly kitabydy.

Şu ýerde siriýa režimi bilen yslamçylaryň arasyndaky gazaply çaknyşygyň ýene kommunistler bilen köp gabat gelýän düşünişmezlikleriň medeni işlere aralaşmandygyna ýşarat edesim gelýär.

Kitap dükanlarynda yslamçy ýazyjynyň kitabyňyň marksist, liberal we beýleki akymlaryň ýazyjylary bilen bir tekjede ýer alýandygyny görýärdim.

Garodiniň kitabyňy din bilen sosial gurşawy we taryhy aýratynlygy bilen baglanyşykly gurşawyny biri-birinden aýryma ýa bolmasa häzirkizaman akyldary Abdylkerim Sürüşiniň sözi bilen aýdanda, diniň özeni bilen daşyny biri-birinden aýyrma ähtimallygy barada seslenme döreden çekişmäniň yzky planynda okapdym.

Şol wagtlar umumy akym milli aýratynlygy, sosial degişlilik, daşky görnüşi dini realizmiň çeşmesi hökmünde görýärdi. Çünki bularyň özi dini emirlerdi ýa-da diniň ýaşaýşyň üstündäki agalygyny goldaýardy.

Garodi bolsa dinleriňem, ideologiýalaryňam çözüp bilmedik meseleleri bilen ýüzleşýän dünýäni görüpdi. Ol kitabynda şeýle diýýär: «Ähli alamatlary bilen hristianlyk we sosializm gujurgatýatnyň hem-de amatly mümkinçilikleriň maýasy bolup galyp biler. Emma bularyň Günbataryň ölüm pellesini durzup bilmändigini belli».

Çeviri: Mustafa Bayraktar

ROGER
Kutubcu
GARAUDY

YAŞAYAN
İSLAM

P

Şoniň üçin adamzadyň döreden we ynanan hemme zadyny öz içine alýan uniwersal akymyň uniwersal meseleleri bir özüni bilmeýän uniwersal perspektiwa bilen öwrenmek üçin düýpli başlangyç

boljagyny pikir etdi.

Garodiniň pikirçe, munuň üçinem ýeterlik derejede ösmedik, yzagalak we çaknyşyklar döwründen miras galan yslamyň has çuň wersiýasyna mätäçligimiz bar:

«Yslamyň geljegiň formulirlmegine gatnaşmagyny isleýän bolsak, aň-düşünjäniň öňüni baglaýan berk tutumlar, dartgynlylyklar, haoslar bilen çäklendirilmeginiň öňüni almaly bolarys».

Kämahal bu göreşiji filosofyň garaýyşlaryny ýatlaýaryn we häzirki başdan geçirýän käbir meselelerimize em bolup bilermi diýip pikir edýärim.

Çap edilen döwründe bolşy ýaly kabul edilmändiklerini bilýärim, emma şu günki günden düýnki günden tapawutly.

Belki-de bu, häzirki çäklendirmeleriň we jogapkärçilikleriň aňyrsyna geçip, geljege, gizleýän amatly mümkinçiliklerine gowşan garaýyşlaryň takdyrydyr.

«Yslamyň berýän wadalary» kitabynyň ýewropaly okyjylara ýüzlenýändigini bilýärim. Emma awtoryň özünde we onuň beýleki kitaplarydyr makalalarynda bize ýaşaýan döwrümiziň daşynda üýtgeşik zamandan edilen çagyryş görýärim.

Tewfik SEÝF,

Saud Arabystanly ýazyjy.

Çarşenbe, 04.12.2019 ý. Filosofiýa